

Posudek oponenta diplomové práce

Dominika Cimermanová

Ekologická validita trénování kognitivních funkcí online (Pilotní studie s programem Cognifit u pacientů s poruchami nálad)

FF UK, Katedra psychologie, Praha 2011

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Marek Preiss, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Petr Kulišťák, Ph.D.

Diplomová práce se zabývá tématem v posledních letech velmi častým, jímž je počítačový trénink kognitivních funkcí. Vzácným specifickým je však zkoumání ekologické validity takového typu „rehabilitačního“ přístupu. Zkoumání této vlastnosti tréninkových programů není stále dost a navíc jsou jejich výsledky značně rozporuplné.

Autorka diplomové práce člení své - skutečně velmi objemné - dílo (188 str. bez příloh) klasicky na teoretické úvodní kapitoly (110 str.) a empirickou část (80 str.). Doplnuje je opět velmi rozsáhlé písemnictví (296 titulů) a přílohy (14).

V prvním oddílu (58 str.) teoretické části podává autorka DP podrobný přehled kognitivních funkcí, klasifikaci poruch nálad, změnách poznávacích funkcí u pacientů se změnami nálad, hypotetických příčinách vzniku kognitivního deficitu u takto nemocných jedinců, vlivu některých klinických faktorů na stupeň postižení kognice. V následující rozsáhlé kapitole (52 str.) se Dominika Cimermanová věnuje tématu tréninku a rehabilitace kognitivních funkcí, uvádí přehled nejčastěji používaných programů, konkrétní výsledky tréninku u skupin pacientů s poruchami různé etiologie. V závěru pak rozsáhle popisuje produkty společnosti Cognifit, jejichž program ve svém výzkumu použila.

V empirické části autorka diplomové práce vymezuje cíl výzkumu, zjistit dotazníkovými metodami, zaměřenými na ekologickou validitu, nakolik se liší výsledky sebeposouzení kognitivních funkcí před a po absolvování programu Cognifit (používaným on-line). K vyvrácení či potvrzení předpokladu bylo vytvořeno pět hypotéz. Dlouze se diskutuje problém jazyka (anglického; existuje ještě verze programu ve španělštině), tj. zda účastníci experimentu vůbec rozuměli úlohám, anebo nakolik jim rozuměli. Už tato otázka vyvolává určité pochybnosti o výsledku tréninku. Další problémy lze spatřovat ve schopnosti pracovat s počítačem, což se navíc komplikuje typem připojení k internetu (obojí se různí ve skupině experimentální a kontrolní). Motivovanost účastníků k účasti na projektu byla zhruba stejná (v kontrolní skupině byly také někteří nemotivovaní a méně motivovaní). Výsledky výzkumu jsou popsány v rámci odpovědí na hypotézy a ze závěru se lze dovědět, že „studie podporuje teorie, že kognitivní trénink může mít pozitivní vliv na neuroplasticitu zvláště u mladších jedinců“ a dále, že „trénink má vliv i na subjektivně vnímanou kvalitu života a případně může mít vliv i na zlepšení depresivní symptomatiky“; nepotvrdil se předpokládaný pozitivní posun škálami hodnocené kognitivní funkčnosti blízkými osobami a potvrdilo se, že uživatelé tréninku jsou schopni dodržovat jeho program. V posledním odstavci autorka DP uvádí některé praktické náměty pro další bádání v této oblasti.

Z hlediska formálního zpracování lze autorce vytknout stránkování, které se neshoduje s obsahem (posun o 3 stránky), chybění seznamu příloh a jejich číslování, což způsobuje obtíže v orientaci mezi nimi, ojediněle normě se vymykající formu citování (u kolektivních publikací je „pokus“ o uvedení všech autorů jednotlivých statí, např. citace 218, 219 z čehož není zřejmé, ze kterého příspěvku je vlastně citováno; anebo Preiss et al., 2006, navrhli ..., opět navrhli to všichni autoři zmíněné publikace, anebo pouze některý z nich ve svém příspěvku?; správně by mělo být „Preiss, 2006 navrhl ...“ a v literatuře pak Preiss, M. název kapitoly. In M. Preiss, H. Kučerová et al., edit., název publikace, ..., od-do; v textu je vhodné citovat pouze do tří autorů příspěvku, autorka DP někde uvádí v citaci až pět, např. str. 111), drobné nedostatky v oddělování citací v textu (např. str. 20); dále u grafů nejsou popsány osy a asi by bylo lépe označit statistickou významnost přímo do nich (ovšem to je už v licenci autora); mohl by být také uveden seznam zkratk, tabulek a grafů.

Celkově diplomová práce působí nekonzistentním dojmem a dost obtížně se v ní orientuje. Její velký stránkový rozsah je zřejmě také zčásti podmíněn touto neuspořádaností a ne přílišnou odvahou zestručnit a spíše koncentrovat jak literární poznatky (např. obsáhlý popis škál mohl být buďto zkrácen, anebo řešen pouze odkazem na ně v příloze), tak i vlastní výzkumné výsledky. Obrovský rozsah literatury odpovídá téměř týmové vědecké publikaci. Diplomové práci by asi více slušel přiměřený rozsah obojího. Dovolil bych si autorce položit otázku k neuroplasticitě, kterou zmínila ve svých výsledcích (v souvislosti s tréninkem kognitivních funkcí) a dále co mohlo být příčinou skutečnosti, že trénující subjektivně vnímají zlepšení svých kognitivních funkcí, kdežto blízké osoby to takto nevidí.

Závěr: Předložená diplomová práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce v oboru psychologie a doporučuji ji jako předmět obhajoby. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze 27. 8. 2011

Petr Kulišťák